

Sygn. akt: I C 664/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2018 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Ewa Oknińska
Protokolant:	sekr. sądowy Justyna Niebrzydowska

po rozpoznaniu w dniu 21 lutego 2018 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D.

przeciwko P. M.

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne

I uznaje za bezskuteczne w stosunku do powoda (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D.

a) umowę darowizny z dnia 31 marca 2016 r. zawartą przed notariuszem B. R. (...) pomiędzy J. M. (1) a pozwanym P. M., obejmującą darowiznę nieruchomości rolnej, stanowiącej działki gruntu Nr (...), położonej w miejscowości N., gm. J., dla której S., prowadzi księgę wieczystą(...)/ (...),

b) umowę darowizny z dnia 31 marca 2016 r. zawartą przed notariuszem B. R. (...) pomiędzy J. M. (1) a pozwanym P. M., obejmującą darowiznę udziału wynoszącego 1/4 części we współwłasności nieruchomości rolnej, stanowiącej działkę gruntu Nr (...), dla której S., prowadzi księgę wieczystą (...)/ (...)

w celu ochrony wierzytelności przysługującej powodowi (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D. przeciwko D. M. (1) w wysokości 235.373,47 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych za okres od dnia 25 maja 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 10.160 zł tytułem kosztów procesu, wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w dniu 23 stycznia 2017 r. , sygn. akt (...), zaopatrzonego w dniu 11 kwietnia 2017 r. w klauzulę wykonalności,

II zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 9.467 (dziewięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt siedem) zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

III nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Olsztynie kwotę 96,50 zł tytułem kosztów sądowych.

SSO Ewa Oknińska

Sygn. akt I C 664/17

UZASADNIENIE

Powód (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D. wniósł pozew przeciwko pozwanemu P. M., domagając się uznania za bezskuteczne w stosunku do niego:

c) umowy darowizny z dnia 31 marca 2016 r. zawartej przed notariuszem B. R. (...) pomiędzy J. M. (1) a pozwanym P. M., obejmującą darowiznę nieruchomości rolnej, stanowiącej działki gruntu Nr (...), położonej w miejscowości N., gm. J., dla której S., prowadzi księgę wieczystą (...)/ (...),

d) umowy darowizny z dnia 31 marca 2016 r. zawartej przed notariuszem B. R. (...) pomiędzy J. M. (1) a pozwanym P. M., obejmującą darowiznę udziału wynoszącego 1/4 części we współwłasności nieruchomości rolnej, stanowiącej działkę gruntu Nr (...), dla której S., prowadzi księgę wieczystą (...)/ (...),

w celu zaspokojenia wierzytelności przysługującej powodowi (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D. przeciwko D. M. (1) w wysokości 235.373,47 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych za okres od dnia 25 maja 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 10.160 zł tytułem kosztów procesu, wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez S. w dniu 23 stycznia 2017 r., sygn. akt (...), zaopatrzonego w dniu 11 kwietnia 2017 r. w klauzulę wykonalności. Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego żądania powód wskazał, że dłużniczka D. M. (2) posiada względem niego zadłużenie wynikające z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w dniu 23 stycznia 2017 r., sygn. akt (...). Powyższe zobowiązanie powstało na skutek udzielenia przez powoda poręczenia z dnia 31 maja 2013 r. w zamian za udzielony dłużniczce przez Bank (...) S.A. kredyt obrotowy w rachunku bieżącym w wysokości 280.000 zł. Dłużniczka w związku z problemami finansowymi w połowie 2014 r. podjęła z powodem i bankiem negocjacje zmierzające do restrukturyzacji zadłużenia. Powyższe doprowadziło do zrestrukturyzowania kredytu przez bank oraz do zawarcia aneksu nr (...) z dnia 30 lipca 2014 r. o udzieleniu poręczenia. Jednakże na skutek niewykonania warunków porozumienia restrukturyzacyjnego, bank przystąpił do windykacji istniejącego zadłużenia, w tym wezwał powoda do zapłaty kwoty poręczenia w wysokości 223.548,10 zł. Powód zapłacił powyższą należność w ratach od miesiąca sierpnia 2015 r. do miesiąca maja 2016 r. Wierzytelność powoda określona w tytule wykonawczym nie może być zaspokojona, albowiem dłużniczka doprowadziła do swej niewypłacalności (względnie pogłębiła już istniejącą swoją wypłacalność). Dłużniczka w dniu 27 października 2014 r. zawarła ze swoim bratem J. M. (1) umowę darowizny (...), na podstawie której darowała mu opisane w petitum pozwu nieruchomości. J. M. (1) uzyskał bezpłatnie korzyść majątkową, której wartość zgodnie z par. 4 aktu notarialnego wynosiła 81.000 zł. Dłużniczka wyzbywając się przedmiotowych nieruchomości miała świadomość pokrzywdzenia istniejących lub przyszłych wierzycieli. J. M. (1) dokonał dalszego rozporządzenia składnikami majątkowymi, które uprzednio wyszły z majątku dłużniczki – na rzecz swojego brata t.j. pozwanego, zawierając w dniu 31 marca 2016 r. umowę darowizny.

Pozwany P. M. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami procesu.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że do chwili otrzymania pozwu nie miał wiedzy o ciężących na D. M. (1) zobowiązaniach finansowych wobec Banku i powoda. Podniósł, że sporne nieruchomości, wchodziły w skład gospodarstwa rolnego, prowadzonego przez jego rodziców. (...) te stanowią dla rodzeństwa wartość sentymentalną. Przedmiotowe gospodarstwo po długiej sprawie sądowej na podstawie postanowienia z dnia 21.02.2014 r. (...) przeszło ostatecznie na współwłasność pozwanego, W. M., E. J. i D. M. (1) z obowiązkiem spłaty pozostałych spadkobierców. Na początku 2014 r. D. M. (1) rozpoczęła pertraktacje z bratem J. M. (1) co do warunków przeniesienia nieruchomości z jednoczesnym obowiązkiem spłaty spadkobierców i innych ówczesnych wierzycieli. Tematy pogarszającej się sytuacji finansowej siostry były wielokrotnie poruszane na forum rodziny, jednakże siostra twierdziła, że mają charakter przejściowy. O fakcie, że umowa darowizny wiązała się z przejęciem przez J. M. (1) zobowiązań wobec pozostałych spadkobierców wiedzieli wszyscy zainteresowani, albowiem nastąpiło to

za ich zgodą. Przeniesienie własności nieruchomości nastąpiło w formie darowizny, aby uniknąć dodatkowego obciążenia podatkami. Ponadto przed przejęciem nieruchomości, brat chciał znać dokładną sytuację finansową siostry, dzwonił do wszystkich pobliskich komorników sądowych. W międzyczasie spłacił zobowiązania egzekwowane przez komornika W. N. w sprawach (...) na łączną kwotę 24.286,46 zł. Ponadto pozwany pożyczył łącznie siostrze kwotę 31.000 zł w okresie 2013 r. – 2014 r., którą zobowiązał się spłacić J. M. (1) w zamian za dokonanie darowizny.

Następnie J. M. (1) zdał sobie sprawę, że nie zdoła zgromadzić środków niezbędnych do doprowadzenia nieruchomości do stanu używalności. Miał też problemy ze spłatą rodzeństwa. Pozwany zgodził się przejść nieruchomości pod warunkiem, że grunt jest wolny od obciążeń. J. M. (1) zapewnił wówczas pozwanego, że spłacił wszystkich wierzycieli D. M. (1), a do uregulowania pozostała jedynie część roszczeń wobec członków rodziny. Między 24 a 31 marca 2016 r. pozwany wypłacił z kont bankowych środki i pożyczył J. M. (1) kwotę 79.000 zł. W dniu 31 marca 2016 r. na krótko przed wejściem w życie ustawy o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, brat przekazał pozwanemu sporne nieruchomości w zamian za zwolnienie go z długu. Pozwany podniósł, że grunty były zaniedbane, był to zarośnięty ugór. Pozwany poniósł nakłady na nieruchomości o wartości co najmniej 30.000 zł.

Podsumowując pozwany wskazał, że uznanie powództwa jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Sporna nieruchomość nie stanowiła żadnej formy zabezpieczenia poręczenia i kredytu. Powódka zaś otrzymała opłatę adekwatną do ponoszonego ryzyka.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w D. i D. M. (1) zawarli w dniu 21 maja 2013 r. umowę nr (...) o udzieleniu poręczenia. Na podstawie powyższej umowy, powód zobowiązał się poręczyć za spłatę kredytu obrotowego w rachunku bieżącym w kwocie 280.000 zł, udzielonego przez Bank (...) S.A. – D. M. (1), prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą (...) D. M. (1). Następnie powód złożył oświadczenie wobec Banku (...) S.A. w W., że udziela poręczenia w wysokości 224.00 zł za spłatę kredytu, udzielonego przez bank na rzecz D. M. (1). Poręczenie zostało udzielone na okres od dnia 31 maja 2013 r. do dnia 30 listopada 2014 r.

Dłużniczka złożyła do banku wnioski o restrukturyzację należności z tytułu umowy kredytu. Aneks nr (...) z dnia 30 lipca 2014 r. do umowy kredytu, dokonano restrukturyzacji zadłużenia D. M. (1), w ten sposób, że wyznaczono spłatę zadłużenia z tytułu kapitału kredytu w kwocie 279.435,12 zł w 13 ratach miesięcznych. Na podstawie Aneksu Nr (...) z dnia 30 lipca 2014 r. do umowy Nr (...) o udzieleniu poręczenia, powód zobowiązał się udzielić poręczenia za spłatę kredytu obrotowego, zrestrukturyzowanego zgodnie z aneksem nr (...) do umowy kredytu. Następnie powód udzielił poręczenia za spłatę zrestrukturyzowanego kredytu w kwocie 223.548,10 zł. Ustalono okres poręczenia kredytu od dnia 23 maja 2013 r. do dnia 28 lutego 2016 r.

(dowód: umowa o udzieleniu poręczenia z dnia 31 maja 2013 r. – k. 19-20, poręczenie nr (...) z dnia 31 maja 2013 r. – k. 23, wydruk z (...) k. 24, pismo z dnia 24 czerwca 2014 r. – k. 36, pismo z dnia 25 czerwca 2014 r. – k. 37, pismo z dnia 21 lipca 2014 r. – k. 40, aneks nr (...) z dnia 30 lipca 2014 r. – k. 25, oświadczenie do poręczenia – k. 26, aneks nr (...) do umowy kredytu – k. 34-35, aneks nr (...) do umowy kredytu – k. 38, aneks nr (...) do umowy kredytu – k. 41.)

Pismem z dnia 07 października 2014 r. Bank poinformował powoda, że dłużniczka nie spłaciła rat w kwocie 2.000 zł, których termin płatności przypadał na 30.09.2014 r. Następnie Bank pismem z dnia 27 października 2014 r. (doręczonym w dniu 28 października 2014 r.) wypowiedział D. M. (1) umowę kredytu obrotowego.

(dowód: pismo z dnia 07 października 2014 r. – k. 42, wypowiedzenie umowy kredytu – k. 43, potwierdzenie odbioru – k. 44)

Dłużniczka na podstawie prawomocnego postanowienia wydanego w sprawie o dział spadku po J. M. (2) i M. M. nabyła działki gruntu nr (...) oraz udział wynoszący 1/4 w działce gruntu nr (...), objęte księgą wieczystą (...)/ (...).

J. M. (1) w dniu 20 października 2014 r. zapłacił łącznie kwotę 24.286,46 zł tytułem zobowiązań egzekwowanych od D. M. (1) przez komornika W. N. w sprawach (...), (...). Komornik dokonał bowiem zajęcia udziałów w nieruchomości przysługującej dłużniczce z tytułu spadku po zmarłych rodzicach.

(dowód: kserokopia wpłat – k. 96, akt notarialny akt notarialny z dnia 27.10.2014 r., (...) – k. 29-31, zeznania świadka J. M. (1) – k. 252-253, zeznania świadka D. M. (1) – k. 253- 254)

Dłużniczka w dniu 27 października 2014 r. zawarła ze swoim bratem J. M. (1) umowę darowizny (...), na podstawie której darowała swojemu bratu nieruchomość, stanowiącą działkę gruntu Nr (...), położoną w miejscowości N., gm. J. oraz udział wynoszący ¼ części we współwłasności nieruchomości rolnej, stanowiącej działkę gruntu Nr (...), dla których S., prowadził księgę wieczystą (...)/ (...). Wartość darowizny strony umowy określiły na kwotę 81.000 zł.

(dowód: akt notarialny z dnia 27.10.2014 r., (...) – k. 29-31, zeznania świadka J. M. (1) – k. 252-253, zeznania świadka D. M. (1) – k. 253- 254)

Pismem z dnia 04 grudnia 2015 r. powód wezwał D. M. (1) do zapłaty kwoty 100.000 zł, wskazując, że środki te były zapłacone w ramach poręczenia na rzecz Banku od 11 sierpnia 2015 r. do 25 listopada 2015 r.

(dowód: wezwanie do zapłaty – k. 28)

Powód wykonał zobowiązanie z tytułu udzielonego poręczenia i zapłacił na rzecz Banku w okresie od sierpnia 2015 r. do maja 2016 r. kwotę 223.548,10 zł na podstawie ugody z dnia 25 sierpnia 2015 r.

(dowód: zaświadczenie z dnia 29 lipca 2016 r., wystawione przez (...) S.A, w W.- k. 27)

Pozwany w okresie od 24 marca 2016 r. do 30 marca 2016 r. wypłacił z rachunków bankowych łącznie kwotę 79.000 zł. W dniu 30 marca 2016 r. zawarł z J. M. (1) umowę pożyczki, na podstawie której udzielił mu pożyczki w kwocie 79.000 zł. Strony umowy określiły termin zwrotu pożyczki – na pisemne wezwanie pożyczkodawcy.

(dowód: wyciąg z rachunków bankowych – k. 101-104, umowa pożyczki – k. 250, zeznania świadka J. M. (1) – k. 252-253, zeznania pozwanego – k. 254 v., k. 251-252)

W dniu 31 marca 2016 r. przed notariuszem B. R. (...) doszło do zawarcia umowy darowizny pomiędzy J. M. (1) a pozwanym P. M.. Na podstawie powyższej umowy J. M. (1) darował swojemu bratu nieruchomość rolną, stanowiącą działkę gruntu Nr (...), położonej w miejscowości N., gm. J., dla której S., prowadzi księgę wieczystą (...)/ (...) oraz udział wynoszący ¼ części we współwłasności nieruchomości rolnej, stanowiącej działkę gruntu Nr (...), dla której S., prowadzi księgę wieczystą (...)/ (...). Wartość darowizny strony umowy określiły na kwotę 81.000 zł.

(dowód: akt notarialny z dnia 31 marca 2016 r., (...) – k. 46- 48, odpis ksiąg wieczystych – k. 49-60, zeznania świadka J. M. (1) – k. 252-253, zeznania pozwanego – k. 254 v., k. 251-252)

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanym przez (...)w dniu 23 stycznia 2017 r., sygn. akt (...), nakazano D. M. (1), aby zapłaciła na rzecz powoda kwotę 235.373,47 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych za okres od dnia 25 maja 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 10.160 zł tytułem kosztów procesu, zaopatrzonego w dniu 11 kwietnia 2017 r. w klauzulę wykonalności. Postępowanie egzekucyjne w sprawie (...)prowadzone przeciwko dłużniczce na podstawie powyższego tytułu wykonawczego zostało umorzone wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

(dowód: nakaz zapłaty – k. 18, postanowienie komornika sądowego przy (...)J. Ś. z dnia 30 czerwca 2017 r. – k. 45)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd oparł na przedłożonych w sprawie dokumentach, których wiarygodność nie została skutecznie podważona przez strony. Sąd uwzględnił zeznania świadków i pozwanego jedynie w tym zakresie, w którym znajdują potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym. Wskazać należy, że świadkowie są rodzeństwem pozwanego i niewątpliwie mają interes w popieraniu stanowiska pozwanego. Z zeznań wymienionych osób, wynika, że dłużniczka już co najmniej od początku 2014 r. miała problemy finansowe, o których wiedział pozwany. Dłużniczka wskazała, że pozwany wspierał ją finansowo, albowiem nie miała nawet środków na utrzymanie rodziny.

Analizując zasadność żądań wskazać należy, że ustawowe przesłanki możliwości uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzycieli zostały określone w art. 527 k.c. Zgodnie z § 1 tego przepisu, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Cytowany przepis w § 2 dalej stanowi, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3). Przepis art. 528 k.c. stanowi, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W razie rozporządzenia korzyścią majątkową przez osobę trzecią na rzecz dalszej osoby, na podstawie art. 531 § 2 wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko tej osobie i zaskarżyć czynność prawną, w której uczestniczyła (wyrok SN z dnia 24 września 2015 r., V CSK 667/14, OSNC 2016, nr 7–8, poz. 94).

Bezpośrednie wystąpienie przeciwko dalszej osobie trzeciej może być skuteczne tylko wtedy, gdy osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo rozporządzenie było nieodpłatne. Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy w pierwszej kolejności od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej. Ze względu na to, że osoba trzecia nie jest biernie legitymowana w sprawie o ubezskutecznienie dokonanego przez nią rozporządzenia uzyskaną od dłużnika korzyścią na rzecz kolejnej osoby, w sentencji wyroku nie orzeka się o bezskuteczności wobec powoda czynności prawnej dłużnika przysparzającego korzyść osobie trzeciej, jednak ustalenie w tej sprawie przesłanek warunkujących uznanie za bezskuteczne czynności prawnej dokonanej przez dłużnika jest koniecznym warunkiem orzeczenia o bezskuteczności wobec powoda czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby.

Niewątpliwie celem instytucji skargi pauliańskiej jest ochrona interesów wierzyciela na wypadek niełojalnego postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności.

W ocenie Sądu zostały spełnione wszystkie przesłanki, od których ustawodawca uzależnił możliwość skutecznego dochodzenia uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzyciela.

W przedmiotowej sprawie powodowi przysługuje wierzytelność stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty. Przedmiotowa wierzytelność powstała po dokonaniu czynności przez dłużniczkę. Powód jako poręczyciel spłacił w okresie od sierpnia 2015 r. do maja 2016 r. zobowiązanie D. M. (1) z tytułu zaciągniętego przez nią kredytu obrotowego. W ocenie Sądu dłużniczka w chwili rozporządzania mieniem zdawała sobie sprawę, że w przyszłości będzie odpowiadała za dług. Zaprzestała bowiem spłacania rat kredytu obrotowego. Zatem w zakresie powyższej wierzytelności powoda znajduje zastosowanie przepis art. 530 k.c.. Do przyjęcia odpowiedzialności na tej podstawie

nie jest istotne, czy osoba przyszłego wierzyciela była znana w chwili dokonania rozporządzenia majątkiem przez dłużnika i czy dłużnik znał konkretnie wielkość wierzytelności. Nie jest przy tym istotne, czy dłużniczka wiedziała, w jakiej konkretnie dacie powstanie zobowiązanie.

W tych warunkach należało w pierwszej kolejności ocenić, czy skutek czynności prawnej, dokonanej przez dłużniczkę:

- J. M. (1), jako osoba bliska uzyskała korzyść majątkową;
- czy czynność prawna dłużniczki została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli,
- czy dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W przedmiotowej sprawie wierzyciel utracił możliwość zaspokojenia się z majątku dłużniczki, albowiem D. M. (1) wyzbyła się w zasadzie całego swojego majątku. Zatem dłużniczka pogłębiła swoją niewypłacalność wskutek dokonania umowy darowizny. Ponadto powód wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi, które nie doprowadziło do wyegzekwowania żadnej kwoty. Stan niewypłacalności dłużnika został zatem wykazany w sposób nie budzący wątpliwości. Należy również przypomnieć, że zgodnie z przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia, oraz że wiążąca się z pokrzywdzeniem wierzyciela niewypłacalność dłużnika musi istnieć zarówno w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o zawartym w niej żądaniu uznania czynności prawnej za bezskuteczną (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 280/00, nie publ., z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01, nie publ. lub z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, nie publ.).

Niewątpliwie dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, albowiem wyzbywając się majątku, takie pokrzywdzenie przewidywała. Świadomość pokrzywdzenia nie musi dotyczyć konkretnego wierzyciela, wystarczy świadomość pokrzywdzenia któregokolwiek z wierzycieli. Z zeznań D. M. (1) wynika, że dłużniczka już w 2014 r. miała problemy finansowe. Posiada obecnie zobowiązania wobec wielu wierzycieli, a łączna kwota jej długu wynosi ok. 3.500.000 zł. Dodatkowo w art. 529 k.c. ustanowiono domniemanie, że jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, że działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Uwzględniając okoliczność, że J. M. (1) uzyskał nieruchomości objętą księgą wieczystą (...)/ (...) oraz udział w nieruchomości, dla której S., prowadzi księgę wieczystą (...)/ (...),

na podstawie umowy darowizny z dnia 27 października 2014 r., ustalenie czy J. M. (1) wiedział, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, w myśl dyspozycji z art. 528 k.c. jest zbędne.

Zdaniem Sądu nie ulega wątpliwości, że J. M. (1) w wyniku wykonania wskazanej umowy uzyskał korzyść majątkową, uzyskał on bowiem, pod tytułem darmym nieruchomości oraz udział w nieruchomości.

W niniejszej sprawie pozwany podniósł, że zaskarżone czynności nie mogą być uznane za krzywdzące wierzyciela, bowiem dłużniczka i osoba trzecia otrzymała ekwiwalent. Pozwany wskazał, że J. M. (1) spełnił świadczenia wobec wierzycieli dłużniczki oraz zobowiązał się spełnić świadczenia w miejsce D. M. (1) z tytułu spłat gospodarstwa rolnego. Ponadto pozwany wskazał, że J. M. (1) zobowiązał się spłacić zobowiązanie D. M. (1) wobec pozwanego z tytułu pożyczek w kwocie 31.000 zł.

W ocenie Sądu nie można zgodzić się z twierdzeniami pozwanego, aby przedmiotowa umowa z dnia 27 października 2014 r. nie została dokonana pod tytułem darmym. Jak wynika z zeznań D. M. (1), jej brat uiścił do komornika kwotę 24.286,46 zł w celu założenia księgi wieczystej dla nieruchomości, które przyznano dłużniczce w sprawie o dział spadku. Zostało to poczynione, aby mogło dojść do zawarcia przedmiotowej transakcji. Powyższe środki dłużniczka zobowiązała się zwrócić J. M. (1). Ponadto dłużniczka nigdy nie czyniła z J. M. (1) ustaleń, że brat

przyjmując darowiznę, przejmuje także dług wobec rodzeństwa z tytułu gospodarstwa rolnego. Zresztą nie zostało wykazane, aby J. M. (1) dokonał spłaty z tego tytułu (same twierdzenia świadka są niewystarczające dla stwierdzenia okoliczności zapłaty). Ponadto w tej sprawie nie została wykazana wysokość spłat, obciążająca dłużniczkę z tego tytułu. W ocenie Sądu dłużniczka pozbywając się jedyne wartościowego składnika majątkowego, uniemożliwiła zaspokojenie wierzytelności przysługującym wierzycielom, którym przyznano w orzeczeniu spłaty. Podkreślić również należy, że D. M. (1) wskazała, że oświadczenie woli złożone w akcie notarialnym z dnia 27 października 2014 r. było prawdziwe i rzeczywiście była to umowa darowizny.

Ponadto w niniejszej sprawie, nie zostało wykazane dokumentami, aby J. M. (1) spłacił innych wierzycieli. Twierdzenia pozwanego jakoby J. M. (1) zobowiązał się spłacić dług D. M. (1) wobec pozwanego nie znalazły potwierdzenia w zebranych materiale dowodowym. Pozwany wskazywał, że dłużniczka pożyczyła od niego 31.000 zł, dłużniczka zaś podała, że pożyczyła od pozwanego 35.000 zł. Dłużniczka przedłożyła kserokopię dowodu wpłaty KP na kwotę 10.000 zł, jednakże nie potrafiła wskazać kiedy konkretnie otrzymała powyższe środki (z powyższej kserokopii nie wynika z jakiego tytułu i kiedy dłużniczka otrzymała powyższe środki). J. M. (1) nie posiadał żadnej wiedzy w zakresie pożyczek udzielonej siostrze przez pozwanego, zatem nie mógł zobowiązać się do spłaty pożyczek – jak twierdzi pozwany. Zresztą pozwany wskazał, że jego wierzytelność z tytułu pożyczek przeciwko siostrze nadal istnieje.

Dodatkowo pozwany podniósł, że chociaż zgodnie z aktem notarialnym z dnia 31 marca 2016 r. otrzymał przedmiotowe nieruchomości w formie darowizny, to w zamian za to zwolnił brata z długu w wysokości 79.000 zł. W ocenie Sądu powyższe twierdzenia są niewiarygodne. Sąd dokonał analizy w tym zakresie zeznań świadka J. M. (1), uznając je za niekonsekwentne i niespójne. Najpierw świadek stwierdził, że pozwany pożyczył mu pieniądze na spłacenie jego długów, w zamian za to przepisał mu nieruchomości. Następnie z jego zeznań wynikało, że nie posiada wiedzy, czy pozwany będzie chciał zwrotu tej pożyczki, albowiem nie rozmawiał o tym z bratem. Jego zeznania w tym zakresie znajdują potwierdzenie w zeznaniach pozwanego, który wskazał, że przejmując nieruchomość, było oczywiste, że pożyczka zostanie anulowana, jednakże kwestii tej nie uzgadniał z bratem. Z brzmienia art. 508 k.c. wynika zaś, że do zwolnienia z długu dochodzi w wyniku umowy stron, do zawarcia której - jak wynika z zeznań świadka J. M. (1) i pozwanego nie doszło.

Pozwany nie wykazał również, aby przejął zobowiązania dłużniczki z tytułu spłaty gospodarstwa rolnego.

Konsekwencją takiej oceny materiału dowodowego było uznanie, że pozwany uzyskał nieruchomość oraz udział w nieruchomości pod tytułem darmym. Zatem żądania powoda udzielenia mu ochrony prawnej, o jaką zabiegał w niniejszym postępowaniu, należało uznać za zasadne.

W przedmiotowej sprawie strony nie kwestionowały, że wartość przedmiotu darowizny, dokonanej w dniu 27 października 2014 r. i 31 marca 2016 r. wynosiła 81.000 zł. Zatem dopuszczenie dowodu z opinii biegłych było zbędne. Ponadto przepis art.319 k.p.c. nie może mieć zastosowania w przypadku rozpoznania sprawy ze skargi pauliańskiej. Pozwany nie ponosi bowiem odpowiedzialności w rozumieniu art. 319 k.p.c., gdy skarga pauliańska wprowadza taki stan, że pozwany mimo powiązania obligacyjnego z powodem, musi znosić egzekucję z przedmiotów objętych skargą (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 marca 2016 r., V ACa 173/15).

W związku z powyższym w pkt I wyroku uznano za bezskuteczne w stosunku do powoda przeniesienie na pozwanego nieruchomości i udziału w nieruchomości, wskazanych w pozwie w celu zaspokojenia wierzytelności przysługującej powodowi przeciwko D. M. (1), wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 23 stycznia 2017 r.

W niniejszej sprawie Sąd nie dostrzegł konieczności zastosowania art. 5 k.c. Dla analizy czy zachodzą w sprawie przesłanki do zastosowania klauzuli generalnej w postaci zasad współzycia społecznego należy wziąć pod uwagę, że na skutek czynności dłużniczki doszło do pokrzywdzenia powoda. Powodowi należy zatem zapewnić możliwość zaspokojenia wierzytelności. Skorzystanie przez niego z uprawnienia tj. żądania uznania czynności prawnej za bezskuteczne, nie może być uznane jako sprzeczne z zasadami współzycia społecznego.

O kosztach procesu Sąd orzekł po myśli przepisów art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. stosując zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Zgodnie z treścią przepisu art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Na koszty procesu poniesione przez powoda, składały się: kwota 4.050 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, kwota 5.400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego powoda przez profesjonalnego pełnomocnika, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł (łącznie 9.467 zł).

W pkt III wyroku Sąd orzekł o obowiązku zwrotu kosztów sądowych w oparciu o art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 k.p.c. Pozwany przegrał sprawę, dlatego zobowiązany jest uiścić na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe. Nieuiszczone koszty sądowe wyniosły 96,50 zł tytułem zwrotu kosztów podróży świadka.

SSO Ewa Oknińska